

Mrvoje Morović

PRVI KONGRES NOVINARA U SPLITU

Pred pedeset i šest godina, upravo od 27. do 30. kolovoza godine 1921, održavao se u Splitu Kongres Udruženja novinara Jugoslavije. U subotu 27. kolovoza dođoše većina novinara parobrodom »Panonia« iz Bakra, dok ih je jedan dio stigao iz Sarajeva, preko Metkovića. Među delegatima novinara iz Srbije bili su Dušan Nikolajević, predsjednik Udruženja novinara Jugoslavije, zatim Ljubo Perković, Borivoje Jevtić, Bogoljub Jevtić, Boško Tokin, Stanislav Vnaver, i Joe Matošić, Gabro Pilić i drugi.

Iz Zagreba stigoše: Većeslav Vilder, Milivoj Dežman, Branko Mašić, Vladimir Bornemisa, Stjepan Parmačević, Slavko Diklić, Krešo Kovačić. Iz Ljubljane: Fran Smodej i Anton Zobec, a iz Dubrovnika Ljubo Leontić. Ukupno je bilo preko 100 sudionika, a među njima i jedan Nijemac, Herman Wendel, poznati publicist i prijatelj Južnih Slavena, zatim jedan delegat iz Čehoslovačke, najugledniji predstavnik njihovog novinstva. Istog dana popodne bilo je svečano otvorenje Kongresa u Foaheu Narodnog kazališta. Bili su prisutni i predstavnici pokrajinske uprave, općine, ministar Juraj Bijankini, čehoslovački konzul Heržman i drugi predstavnici društva i korporacija. Kongres je pozdravio veteran splitskih novinara Vinko Kisić, urednik »Novog doba«. Zatim je predsjednik Udruženja novinara Dušan Nikolajević otvorio Kongres, predloživši na kraju za počasnog predsjednika Kongresa starog borca za slobodu štampe Jurja Bijankinija.

Iz Kazališta su se poslije sjednice novinari uputili na vrh Marjana, gdje je inženjer Petar Senjanović improvizirao govor o važnosti željezničke veze Splita sa zaleđem.

Splitski list »Novo doba« u svom uvodniku pred Kongres pisao je o privrednom značenju toga Kongresa. Split je, kaže se tu, dosada neotključani kovčeg velikoga narodnog blaga. Split je put na more, to je izlaz onim silnim prirodnim bogatstvima kojima raspolaže naša zemlja. Stoga ovaj Kongres ima da bude otkriće našoj javnosti najprirodnijeg i najpovoljnijeg izlaza na more. Uvodnik završava riječima:

»Brač i drugovima s obale Vltave, kao i onima iz svih krajeva naše domovine, iz slavne Šumadije, plodne Vojvodine, dične Hrvatske, pitome Slovenije, Bosne ponosne i kršne Hercegovine — svima naš topli i srdačni pozdrav. Dobro nam došli na obale Jadrana, na naše more, gdje ne bijaše nikada utrnula misao slobode.«

U proglasu splitske općine kaže se da jugoslavenski novinari iskazuju počast našem gradu, upriličujući u Splitu svoj Kongres. Općinsko upraviteljstvo, s naročitim odborom, učinilo je sve što je moglo da novinari ponesu najugodnije dojmove sa svoga kratkog boravka u Splitu i u njegovoj okolici.

Sutradan, 28. kolovoza, pošli su gosti parobrodom »Cetina« na izlet na otoke Hvar i Vis, odakle su ponijeli neizbrisive dojmove upoznavši se s ljepotama i starinama gradova Hvara, Jelse i Visa. U ponedjeljak je nastavljen rad Kongresa. Krešo Kovačević podnio je izvještaj o radu centralne uprave Udruženja. Kako je glavni tajnik Moša Pijade bio u zatvoru kao komunist, zamjenik tajnika Radosavljević nije mogao dati potpun izvještaj rada sekcija i glavne uprave. Govor predstavnika sindikata čehoslovačkih novinara Svateka bio je popraćen burnim aplauzom.

U utorak, 30. kolovoza, učesnici su parobrodom »Kozjak« pošli u Trogir i Kaštela te svratili u Solin da razgledaju starine i u Vranjic, gdje su bili pogošćeni. U srijedu je Kongres raspravljao mnoga staleška pitanja, o kolektivnom ugovoru s vlasnicima listova, o penzionom pitanju, o slobodi tiska i drugom. Nakon toga bio je zajednički objed u restauraciji »Slavija«, gdje je predsjednik kavanara i svratištara Mate Jankov održao zdravicu. Navečer je bio banket na Bačvicama, na kojem je u šaljivom tonu govorio Stanislav Vinaver. Evo nekoliko njegovih riječi:

»Splićani, Vi ste nas pozvali da vidimo vaše nevolje, pa da se zauzmemo u našoj štampi. Ako to i nakon svega što smo ovdje doživeli mislite, varate se! Mi sve ovo vreme plivamo u slasti i lasti. Ribe i rakovi beže sami iz mora pa u kuhinju, te mi ne uspevamo da ih potamanimo, iako se revno trsimo. Da ne govorim o vinu. Ovdje, ljudi moji, skoro vode i nema! A tek prometna sredstva? Motorni čamci nas voze na sve strane, automobili nas vozikaju da bolje probavimo, parobrodi nas prevajaju na otoke i okolice da vidimo kako i tamo pliva sve u izobilju.

Splićani! to je bila vaša velika pogreška. Vi ste morali dočekati nas sa suhim kruhom i lošim vinom, i poslati

nas peške na otoke. Onda bi mi pisali: pomozite Dalmaciji, koja nema saobraćaja, nahranite Dalmaciju. A iza svega ovoga mi ćemo pisati: Dalmaciji ništa ne treba. Dalmacija svega ima!« U vedrom raspoloženju svih prisutnih bio je okrunjen za novinarskog kralja splitski humorist novinar Ante Ružić Bačo.

Sutradan, 1. rujna, gosti su otputovali za Metković, odnosno za Bakar. Splitsko »Novo doba« izdalo je poseban broj namijenjen novinarima, na 20 stranica, posvećen temi: Split i naše primorje, a suradnici toga broja bili su istaknuti splitski publicisti: prof. Josip Barač, dr Ivan Bulić, inženjer Petar Senjanović, Vinko Kisić i dr Grga Novak.

Novinarski kongres u Splitu donio je — može se reći — tu korist što su njegovi učesnici, koji su u velikom dijelu po prvi put došli na naše more, upoznali kulturne tradicije Splita i okolice, kao i velike privredne prednosti koje ovaj kraj ima za cijelu državu. Zato je Novinarski kongres u Splitu nadišao uske granice jednog provincijalnog događaja, što su u nizu feljtona i dopisa mnogi učesnici u zagrebačkom, beogradskom i sarajevskom tisku i istakli.

Duško Marović

UČENICI VELIKE REALKE U SPLITU — PIONIRI ATLETIKE U DALMACIJI

Nakon prvog svjetskog rata, kad su se ljudi u Splitu smirili od ratnih stradanja i muka, mladež je Splita, strastveno zagrišana sportom, prionula njegovoj obnovi i širenju. Sportska su društva nicala redom, osobito nogometna, veslačka i plivačka, ali atletska dugo nisu našla pogodno tlo za početak organiziranog rada. Taj željeni trenutak dočekali su atletičari Splita tek 1934. godine osnutkom prvom lakoatletskog kluba u Dalmaciji pod imenom »Agon«. No, ne može se kazati da u razdoblju priprema do 1934. godine nije bilo aktivnosti, obratno, ono je bilo ispunjeno marom pojedinačnih sportskih radnika da u splitskih sportaša i daka srednjih

škola pobude zanimanje za ovaj lijepi i korisni sport. Među njima posebno mjesto pripada prof. Ivi Oblaku, nastavniku tjelesnog odgoja Velike realke u Splitu, i njegovim darovitim đacima.

Njihova djelatnost na promicanju atletike započinje 16. V 1920. kada su na Poljani sv. Petra u Splitu priredili atletsko natjecanje u sklopu školske gimnastičke akademije a prof. Ivo Oblak napisao u prvom poslijeratnom splitskom sportskom listu »Jadranski sport« nekoliko članaka o značenju i vrijednosti atletike. Suviše, prof. Oblak napisao je i uputstva o treningu za atletski miting koji je održan u Splitu 1922. godine. Iz propagandnog materijala prof. Obla-

ka doznajemo da je u to doba u Splitu samo Đačko sportsko društvo »Split« (kasnije RSK »Split«) imalo atletsku sekciju. O njenom radu nemamo podataka, ali pretpostavljamo da su joj članovi bili isključivo srednjoškolci, koji su gajenje atletike prenijeli iz škole na svoje sportsko društvo.

Trud prof. Oblaka i naših srednjoškolaca nije bio uzaludan. Njihovim pokušajima prvi se pridružio splitski »Hajduk« odlukom o osnutku atletske sekcije, ujesen 1920, na glavnoj godišnjoj skupštini. Primjer »Hajduka« slijedili su i ostali klubovi: V. K. »Gusar«, P. K. »Baluni« (kasnije P. K. »Jadran«) i PSK »Firule« te nogometna društva »Split«, »Borac«, »Uskok«, »Aurora«, »Dalmatinac« i »Orijent«, koji su unijeli u Klupska pravila odredbe o oblikovanju atletskih ogranaka.

Odluke splitskih sportskih društava imale su odjeka i u drugim dalmatinskim kulbovima, prvenstveno u V. K. »Biokovo« iz Makarske i S. K. »Jadran« iz Šibenika.

Početni uspjesi u širenju atletike u Splitu i Dalmaciji bili su — kako vidimo — više nego zadovoljavajući. No zbog pogrešno shvaćene uloge atletike ona je u sekcijama sportskih društava njegovana samo kao dopunska mjesto kao posebna grana sporta. To je zaključilo njen normalni razvitak i prouzročilo kratkotrajan i nekontinuiran rad sekcija, nepun uspjeh mnogih talentiranih atletičara, posebno srednjoškolaca.

Pod takvim okolnostima rad i uspjesi atletskih ogranaka očitovali su se na improviziranim javnim priredbama, najprije u organizaciji Olimpijskog pododbora u Splitu, a zatim u nekim sportskim društvima.

Veliki promicatelj atletskog sporta u Splitu bili su nastavnici tjelesnog odgoja srednjih škola. Oni su dobro znali da je srednjoškolska mladež najzahvalniji i najvredniji materijal za odgoj vrsnih atletičara. Zato nisu žalili truda da ih uzdignu. Neumornim radnicima na tom polju pokazali su se najprije prof. Ivo Oblak i, nešto kasnije, njegov kolega prof. Šimun Pavličević, pokretač organiziranog rada u atletici i jedan od osnivača prvog atletskog kluba u Dalmaciji. Njihov se rad odvijao u gimnastičkim dvoranama splitskih srednjih škola, a koristeći se atletskim sposobnostima svojih đaka, prikazivali su ih na atletskim mitinzima u propagandne svrhe.

Prvi je miting održan u Splitu 28. V 1922. u organizaciji đaka Velike realke pod vodstvom prof. Oblaka. Sportski

list »Jadranski sport« pozdravio je ovu priredbu. U disciplinama na 75 i 100 m u trčanju, skoku u dalj, skoku u dalj sa zaletom, skoku u vis sa zaletom, skoku u vis s motkom, bacanju kugle i bacanju diska natjecali su se i istakli đaci: Ivanišević, Buratović, Ševeljević, Stefanini, Kragić, Jelalija, Kovačević, Đurković, Ducić, Pivalica, Gamulin, Lovrić, Sinobad, Kulušić, Vesanović, Papadopoli, Mikačić, Jakaša, Perišić i dr.

Vrijednog prof. Ivu Oblaka zamijenio je prof. Šimun Pavličević, strasveni promicatelj atletike u Dalmaciji. Prve uspjehe svoga rada pokazao je prof. Pavličević splitskoj javnosti na drugom atletskom mitingu održanom 16. III 1925. na kojem su postigli vrijedne rezultate đaci: Kulušić, Šimunović, Buratović, Krstić, Cega i Gačina.

Nakon ove uspjele priredbe splitska je Realka organizirala 10. V 1925. do tada neviden javni nastup 500 đaka. Ovim su velikim nastupom učenici Realke htjeli postignuti dvoje: pokazati uspjeh svog nastojanja, pobuditi interes građanstva za ovaj najzdraviji sport i osigurati sredstva nužno potrebna za troškove putovanja i boravka splitske srednjoškolske reprezentacije na atletskom mitingu srednjih škola u Zagrebu 29. i 30. V 1925.

Odjeveni u ukusnu odoru koja se sastojala od bijelih košulja i crnih gaćica, predvođeni glazbom, svojim profesorima i glavnim radnikom prof. Pavličevićem, pet stotina učenika splitske Realke uputilo se u dugoj povorci gradom na Hajdukovo igralište izazvavši veliko zanimanje kod građana. Nakon atletskog programa, uz goste čak Trgovačke akademije iz Splita, tri stotine đaka Realne izvelo je gimnastičke vježbe uz pratnju glazbe a zatim su slijedile šaljive igre đaka koje su pobudile veselost i navijanje, naročito za vučenje konopa. Trgovačku akademiju zastupali su atletičari: Ivančić, Kovačić, Roje, a Realku: Kulušić, Gazzari, Mrduljaš, Gačina, Krstić, Buratović, Cega i Palaveršić.

Na velikom atletskom mitingu srednjih škola u Zagrebu od 29. i 30. V 1925. prvi put su nastupili učenici Velike realke iz Splita. Među osam zavoda koji su se natjecali splitska se Realka plasirala na IV mjesto, što je vrlo lijep uspjeh s obzirom na prvi nastup i kratke pripreme. Junior Buratović krasnim je stilom postigao u skokovima jugoslavenski rekord. Ivo Buratović bio

je naš najbolji atletičar, državni rekorder i sudionik u olimpijskim igrama u Berlinu 1936. godine.

U disciplini skokova na mitingu u Zagrebu na treće mjesto plasirali su se učenici Barbetti i Šimunović, dok je učenik Mrduljaš u bacanju diska postigao novi jugoslavenski rekord od 36 m. U skoku u vis učenik Subotić bio je treći, Krstić u skoku u dalj drugi, a Palaveršić drugi i Buratović treći u skoku u vis s motkom.

Splitska štampa je istakla ovaj zapaženi uspjeh naših najmlađih atletičara sa željom da njihova dostignuća budu poticaj i drugima za što brži razvitak atletike među mladeži u Dalmaciji.

Nadodamo li prikazanom marljivom radnu nastavnika i đaka splitske Realke i njihov početni rad na razvitku atlet-

skog sporta prije prvog svjetskog rata (1910—1914), iznesen u autorovom članku »Neki podaci o atletici u srednjim školama Dalmacije« (tiskan u časopisu »Povijest sporta« Zagreb, prosinac 1973, br. 16, godine, IV, str. 1508), onda s potpunim pravom možemo nazvati učenike i nastavnike za tjelesni odgoj bivše Velike realke u Splitu — pionirima atletike u Splitu i Dalmaciji.

Dokumentacija:

- »Jadranski sport«, Split, 16. X 1920, 2. VI 1922.
»Novo doba«, Split, 9, 12. V, 22. VII 1921, 27. V 1922, 17. IX 1923, 25. III 1924, 17. III, 16. V, 3. VI, 29. X 1925.
Enciklopedija fizičke kulture Jugoslavije, knjiga II, str. 633—635.

